

55-ojo tomo publikacijų jungtis – dėmesys sakytinės ir rašto kultūros sampynoms, pristatomoms plačiau nei iki šiol buvo įprasta. Temišškai ir metodologiškai įvairuojantys šio tomo straipsniai liudija ne tik folkloristų mokslinių interesų, bet ir pačios folkloristikos objekto šakojimąsi: iš laiko nuotolio revizuojamas ir pervertinamas lietuvių folkloristikai svarbus XIX–XX a. archyvinis rankraštinis paveldas ir jame užčiuopiami individualumo, tradicijos, mokslinių tautosakos užrašinėtojo intencijų ženklai; pasitelkus antropologines prieigas į folkloristikos lauką įtraukiami nauji objektai – asmeniniai meno ir kultūros žmonių tekstai, egodokumentinis paveldas.

Tomas pradėdamas Modestos Liugaitės–Černiauskienės solidžia anglakalbių baladžių tyrimų apžvalgą. Pristatydama baladžių tyrimų retrospektyvą, autorė nuosekliai ir problemišškai referuoja pastarųjų šimtmečių įvairių kraštų žymiausių baladžių tyrėjų darbus, atskleidžia jų tarpusavio sąsajas, tokiu būdu parodydama bendrą baladžių žanro sklaidos vaizdą, kartu leisdamą permąstyti folkloristikos istoriją, taip pat sakytinės ir rašytinės kultūros santykį.

Aktuales klausimus, tiriant sakytinės tradicijos prasitęsimą rašytine versija, kelia škotų folkloristas Thomas A. McKeanas, publikuojamame straipsnyje analizuojantis šiaurietinės Škotijos dainininko Willie Mathiesono (1879–1958) dainų tekstūrą, ypač daug dėmesio skirdamas didelės apimties jo dainų sąsiuviniams. Diachroninis daugiau nei šešis dešimtmečius užrašinėtos medžiagos diapazonas leidžia autoriui užčiuopti giluminius W. Mathiesono ryšius su tradicija.

Trijuose straipsniuose nauju rakursu pažvelgiama į, atrodytų, gerai žinomą rankraštinių lietuvių folkloristikos paveldą. Liucija Citavičiūtė dar vienu aspektu praturtina Liudviko Rėzos parengto ir išleisto lietuvių dainų rinkinio istoriją. Tikslindama ir papildydama ankstesnius tyrimus ir jų išvadas, ji išsamiau supažindina su Veimaro archyve saugomu Liudviko Rėzos 1820 m. Wolfgangui von Goethe'į Veimarą siųstu dainų rankraščiu. Vilmos Daugirdaitės straipsnis – kritinis suomių folkloristo Aukusčio Roberto Niemio XX a. pradžioje užrašytų dzūkų dainų archyvinio rankraščio tyrimas. Supažindinus su į lietuvių folkloristikos kontekstus įsiterpiančia A. R. Niemio mokslinės veiklos istorine refleksija, straipsnyje aprašoma autorės atlikta rinkinio tekstologinė analizė, apibendrinama išvada dėl dalies suomių folkloristo dzūkiškų dainų tekstų užrašymo nepatikimumo. Jurgita Ūsaitytė, tyrimo objektu pasirinkusi Lietuvių tautosakos rankraštyne sukauptus XIX a. antrosios pusės asmeninius tekstų rinkinius, gilinasi į europines tokio pobūdžio medžiagos radimosi, sklaidos ir kaitos tendencijas, aiškinasi šių asmeninėms reikmėms sudarytų lietuviškų rankraščių santykį su sakytine tradicija.

Vis labiau tolstant nuo tradicinio folkloristikos objekto – tautosakos klasikos, folkloristams pavyksta rasti netikėčiausių šaltinių, plečiančių folkloristikos ir folkloro lauką. Šįkart tai daro Giedrė Šmitienė ir Vita Ivanauskaitė-Šeibutienė. G. Šmitienės dėmesio centre – poetės Janinos Degutytės susirašinėjimas su jai artimomis, daugiau ar mažiau rašyti įgudusiomis moterimis. Konceptualizuodama ilgametį poetės epistolinio palikimo tyrimą, ji pristato laiškų tyrimo galimybes ir būdus, orientuojantis į paprastų laiškų skaitymo metodą. V. Ivanauskaitė-Šeibutienė kviečia kiek netikėtu aspektu pažvelgti į autoetnografiškus dailininko Stasio Eidrigėvičiaus rašytinius ir sakytinius tekstus, kuriuos apibendrintai vadina namų naratyvu. Aptariant jame išryškėjančias tradicinio gyvenimo refleksijas, atkreipiamas dėmesys, kad S. Eidrigėvičiaus pateikiamas nepagražintas ir neromantizuotas maždaug septintojo XX a. dešimtmečio vienos šeimos gyvenimo vaizdas gerokai išsiskiria iš bendro bemaž du šimtmečius kryptingai estetizuojamo lietuvių tradicinės kultūros paveikslu. Atsirėmus į šį pastebėjimą, straipsnyje suaktualinamas ir viešame folkloristikos diskurse iki šiol iš esmės nereflektuotas tradicinės lietuvių kultūros, o kartu ir folkloro, kanono kausimas, vertas tolesnių plėtočių bei diskusijų.

Rūtos Žarskienės straipsnyje pristatomi keletą metų autorės vykdyti lauko tyrimai, supažindinantys su iki šiol mokslineje literatūroje neaptarta Žemaičiuose gyvuojančia liaudiškojo pamaldumo tradicija per atlaidus melstis su pučiamaisiais instrumentais prie artimųjų kapų. Ieškodama jos ištakų, autorė gręžiasi į Baroko epochos raštijos šaltinius, leidžiančius užčiuopti strėlinės maldos ir maldos su pučiamaisiais instrumentais sąsajas.

Tome spausdinamas išsamus Lenkijojeėjusiam Wisłos žurnale skelbtų su lietuvių tautosaka susijusių publikacijų bibliografinis aprašas (1888–1899), kurį parengė Agata Adamaitytė ir Kristina Rutkowska.

„Pro memoria“ skiltyje Gražina Kadžytė prisimena į amžinybę išėjusių kraštotyrininkę Martą Juškaitę, drauge su ekspedicijų bendražygiais sudariusią ir Lietuvių tautosakos rankraštynui įteikusią apie trisdešimt tautosakos rinkinių.

Spausdinamos recenzijos ir anotacijos atkreipia dėmesį į keletą tradicinės kultūros tyrimams reikšmingų leidinių. Gražina Kazlauskienė išžvalgo Lietuvių pasakojamosios tautosakos pirmąjį tomą, kuriuo pradedama fundamentinių lietuvių pasakojamojo folkloro šaltinių serija. Jūratė Šlekonytė supažindina su 2017 m. lietuviškai išleista amerikiečių psichoanalitiko ir psichologijos pedagogo Bruno Bettelheimo knyga Kodėl mums reikia stebuklo. Pasakų reikšmė ir svarba. Į Povilo Krikščiuono akiratį patenka Mikalojaus Koperniko universiteto (Torunė, Lenkija) mokslinės leidyklos leidinių serijos Paralelės: folkloras – literatūra – kultūra dešimtasiasis tomas, kuriame aptariami teoriniai ir taikomieji folkloro, kaip reiškinių ar kūrybos šaltinio, aspektai. Plačiajam skaitytojų ratui skirtą kraštotyros knygą – kraštotyrininko, žemaičių etnokultūros tyrinėtojo ir puoselėtojo Konstantino Bružo etnografinius, tautosakinius, istorinius užrašus – pristato Libertas Klimka.

Kronikoje apžvelgiami svarbesni su folkloristika, etnologija, tradicine kultūra susiję mokslo renginiai, informuojama apie Lietuvių tautosakos rankraštynę pradėtą kaupti Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio kolekciją.

The connecting link of the 55th volume of Tautosakos darbai / Folklore Studies consists of analysis of contacts between oral and written culture, which receive much bigger attention here than usual. Thematically and methodologically varied articles in this volume not only testify to the broadening interests of the folklore researchers, but also indicate the development of the subject in folklore research. From distance in time, the immensely important archived manuscripts of the Lithuanian folklore heritage of the 19th–20th centuries are revised and re-evaluated in search for signs of individual creativity and tradition, as well as for scholarly intentions of the folklore collectors. Anthropological approach enables introducing new subjects of analysis into the sphere of folkloristics, including personal texts by artists and culture professionals, or egodocumentary heritage.

The volume starts with extensive survey of research on the English-language ballads by Modesta Liugaitė-Černiauskienė. While retrospectively introducing the ballad research, the author consequently and problematically reviews the most important contributions by scholars from various countries written in the course of the last two centuries, revealing their interconnections and thus highlighting the general panorama of the ballad dissemination, along with revising the history of folklore in terms of relationship between oral and written culture.

The Scottish folklorist Thomas A. McKean also deals with relevant issues of continuation of the oral tradition in written shape. He discusses the texture of songs by the folk singer and collector from northeastern Scotland Willie Mathieson (1879–1958), with particular emphasis on his extensive notebooks. Diachronic view of his over six decades-long collection period allows the author to grasp Mathieson's inner connections with tradition.

Three subsequent articles present the fresh view of the allegedly well-known manuscript heritage of Lithuanian folklore. Liucija Citavičiūtė introduces new insights into the history of Lithuanian folksong collection edited and published by Liudvikas Rėza. In her attempt at supplementing and correcting the earlier research, she gives a detailed survey of the manuscript collection preserved in Weimar, which Liudvikas Rėza sent to Wolfgang von Goethe in 1820. The article by Vilma Daugirdaitė contains critical analysis of the archived manuscript of folksongs from southern Lithuania, recorded in the beginning of the 20th century by the Finnish folklorist Aukusti Robert Niemi. Having introduced the favorable historical reflection of Niemi's scholarly

activities hitherto established in the Lithuanian folklore research, the author goes on to discuss her textological analysis of the manuscript of his folksong collection, finally making a conclusion regarding unreliability of a considerable part of the folksong recordings by the Finnish folklorist. Jurgita Ūsaiytė, having chosen to analyze the personal collections of texts from the second half of the 20th century preserved at the Lithuanian Folklore Archives, also investigates the European tendencies regarding appearance, dissemination and development of this kind of materials, attempting to highlight the actual relationship between these individually compiled collections and oral tradition.

Further distancing from the traditional subject of folklore research – the classical folklore – enables researchers to discover some unexpected sources that significantly enlarge the sphere of folkloristic investigation. Thus, Giedrė Šmitienė focuses on correspondence between the famous Lithuanian poet Janina Degutytė and her close female acquaintances that do not belong to the field of professional cultural activity. Having conceptualized her long-term research of the epistolary legacy by Degutytė, the author of the article introduces ways and possibilities of analyzing the ordinary letters. Vita Ivanauskaitė-Šeibutienė suggests an unexpected perspective of viewing the autoethnographic written and oral texts by the renowned artist Stasys Eidrigėvičius, which she defines as the narrative of home. While discussing reflections of the traditional life in this narrative, the author notes that the unpolished and true-to-life pictures of the family life from approximately the 1960s presented by Eidrigėvičius strikingly differ from the consistently aestheticized image of the traditional Lithuanian family culture, formed in the course of two previous centuries. This notice prompts actualizing the issue of canonic representation of the traditional Lithuanian culture, including folklore, which has so far been practically absent from the public folkloristic discourse, although it definitely merits further substantiation and discussion.

Rūta Žarskienė surveys the results of her several years-long fieldwork on tradition of folk piety still thriving in Samogitia and involving prayers at the graves of the deceased family members with accompaniment by the brass instruments. This tradition has so far evaded scholarly attention; in search of its roots, the author addresses the Baroque times and the written sources of that period, establishing connections between the quiver prayer and prayers accompanied by the brass instruments.

The volume continues with detailed bibliographic inventory of Lithuanian folklore published in the Polish journal *Wiśła* in 1888–1899, edited by Agata Adamaitytė and Kristina Rutkowska.

The Pro Memoria chapter written by Gražina Kadžytė is dedicated to the memory of the departed folklore collector Marta Juškaitė, who along with her assistants has compiled and submitted more than 30 folklore collections to the Lithuanian Folklore Archives.

The reviews and annotations included in this volume discuss some particularly important publications of traditional folklore. Gražina Kazlauskienė thoroughly

investigates the first volume of the Lithuanian Folk Narrative series, which launches continuous publication of this kind of fundamental folklore sources. Jūratė Šlekonytė introduces the Lithuanian translation of the book by the American psychoanalytic and pedagogue Bruno Bettelheim The Uses of Enchantment: The Meaning and Importance of Fairy Tales. Povilas Krikščiūnas surveys the 10th volume from the research series published by the Nicolaus Copernicus University in Toruń (Poland) Parallels: Folklore – Literature – Culture, which gives extensive discussion of theoretical and applied aspects of folklore as a phenomenon and a source for artistic creativity. Libertas Klimka introduces a popular book on regional studies, containing ethnographic, folkloric and historical notes by the investigator and fosterer of the Samogitian ethnic culture Konstantinas Bružas.

The volume concludes with the chronicle of important research events related to folklore, ethnography, and traditional culture and with information regarding collection of data on the 100th anniversary of Lithuania, the accumulation of which was recently announced by the Lithuanian Folklore Archives.